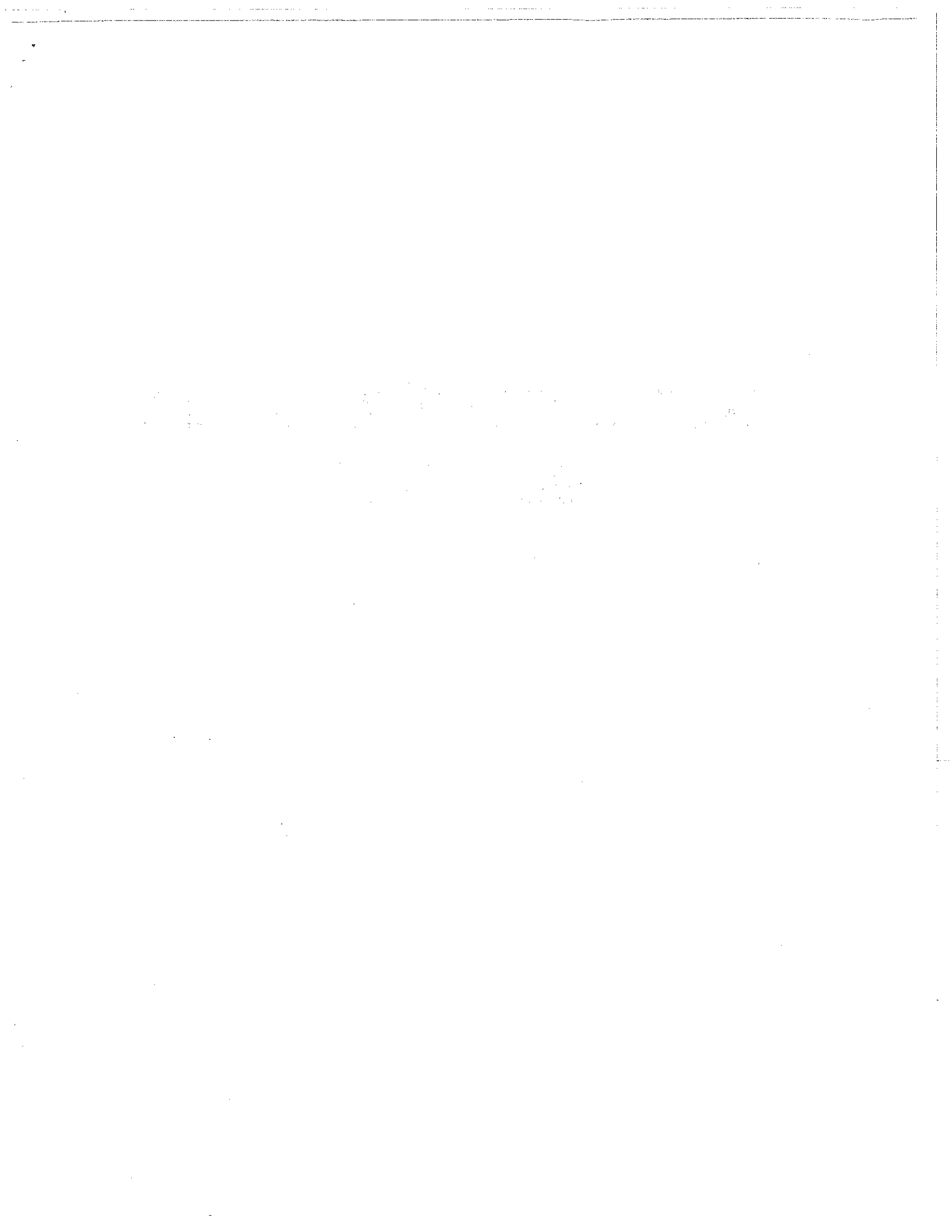

עיונים ברמב"ם במצות תשובה

והלכות תשובה

ליל ב' דסליחות

כ"ג אלול תשע"ה

2

- מז להוסיף קרבן בראש השנה שני ובחדש השביעי באחד לחדש ועשיתם וכו'.
- מח להוסיף קרבן ביום הצום שני ובעשור לחדש השביעי וכו'.
- מט לעשות עבודת היום ביום הצום שני בזאת יבא אהרן וכו' ומאת עדת וגו' וכל העבודה הכתובה בפרשת אחרי מות.
- נ להוסיף קרבן בחג הסוכות שני והקרבן עולה אשה.
- נא להוסיף קרבן ביום שמיני עצרת שיום זה רגל בפני עצמו הוא שני וביום השמיני עצרת.
- נב לחג ברגלים שני שלש רגלים תחג לי בשנה.
- נג להיראות ברגלים שני שלש פעמים בשנה.
- נד לשמח ברגלים שני ושמחת כהגך אתה ובגך ובתך.
- נה לשחוט כבש הפסח שני ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל.
- נו לאכול בשר הפסח בלילי חמשה עשר שני ואכלו את הבשר בלילה הזה.
- נז לעשות פסח שני שני בחדש השני בארבעה עשר וכו'.
- נח לאכול פסח בו שני בו על מצות ומרורים יאכלוהו.
- נח לתקוע בחצוצרות על הקרבנות ובשעת הצרות שני ותקעתם בחצוצרות.
- ס להיות כל קרבנות בהמה מיום השמיני והלאה שני ומיום השמיני והלאה.

השגת הראב"ד

להיות כל קרבנות בהמה מיום השמיני והלאה. א"ל אין ליה טעם ואולי נמשס לאו הנה מכלל עשה עשה.

- סא להיות כל קרבן בהמה תמים שני תמים יהיה לרצון וכו'.
- סב למלוח כל קרבן שני על כל קרבנך תקריב מלח.
- סג מעשה העולה שני אם עולה קרבנו וכו'.
- סד מעשה החטאת שני וזאת תורת החטאת וכו'.
- סה מעשה האשם שני וזאת תורת האשם וכו'.
- סו מעשה זבח השלמים שני וזאת תורת זבח השלמים.
- סז מעשה המנחה שני ונפש כי תקריב קרבן מנחה.

בסוף משנה

ס להיות כל קרבנות בהמה מיום ח' והלאה וכו'. כמז הראב"ד אין ליה טעם ואולי נמשס לאו הנה מכלל עשה עשה וכן כתב צפירוס בס' מלות שלו: שהול לאו הנה מכלל עשה עשה וכן כתב צפירוס בס' מלות שלו:

מקורות וציטוטים

מז. [עס רפ"ט]. שני ממדני טו א. מוח. [עס רפ"ט]. שני ממדני טו ג. מנח. [עבודת יוה"כ רפ"ט]. ג. [תמידין ומוספין פ"י ה"א]. שני ממדני טו יג. נא. [עס ה"ה]. רגל בפני עצמו טובה מנח א' וט"ו. שני ממדני טו לב. נב-נד. רגל ה"ה הגויה. שני שלש רגלים תחג טענות כג יד. שני שלש ופי' יראה עס יו. שני ושמוחה דברים טו יז. ביה ה"ה ק"ט רפ"ט. שני טענות יב יו. נו. עס רפ"ט [בפרטי הטענות עס לנאלט מנח הספקה על מטה ומורין]. בלילי ט"ו ע"פ ה"ה ומל"מ עס. שני טענות יב יח. נג. עס רפ"ט. שני ממדני טו יא. ביה. עס פ"ט ה"ג. שני עס. נגה ה"ה טענות רפ"ט ע"י מ"מ עס. וע"י ה"ה להסתיק פ"ו ה"ה. שני ממדני י י. א. חסור"מ פ"ג ה"ה. שני ויקרא כב כו. סא. עס רפ"ט. שני עס כא. סב. עס פ"ה ה"ה. שני ויקרא כ יג. סג-סד. הרמב"ן בפרט יב ה"ה לרין למנות למנות בפ"ע. סה. מנסי"ק רפ"ו. שני ויקרא א ג. סז. עס רפ"ט. שני עס ו יח. סז. עס רפ"ט. שני עס ז א. סז. עס ה"ה. שני עס יא. וספוק זה הוא כמורה, ונמ"מ ה"ה גס הספוק עס"י ויקרא ג א וחס ונח עס"מ וכו'. סז. עס רפ"ט. שני עס ז א.

- ל להרים הדשן מעל המזבח בכל יום שני והרים את הדשן. לא לשלח טמאים ממחנה שכינה שהוא המקדש שני וישלחו מן המחנה כל צרוע.
- לב לחלוק כבוד לזרעו של אהרן ולהקדימו לכל דבר שבקדושה שני וקדשתו.
- לג להיות הכהנים לובשים לעבודה בגדי כהונה שני ועשית בגדי קדש כו'.
- לד לשאת הארון על הכתף כשנושאין אותו שני בכתף ישאו.
- לה למשוך כהנים גדולים ומלכים בשמן המשחה שני שמן משחה קדש יהיה זה.
- לו להיות הכהנים עובדין במקדש משמרות משמרות ובמועדים עובדין כאחד שני וכי יבא הלוי וכו' לכד ממכרו על האבות.
- לז להיות הכהנים מטמאין לקרוביהם ומתאבלין עליהן כשאר ישראל שהן מצווין להתאבל על מיתתן שני לה יטמא.
- לח להיות כהן גדול נושא בתולה שני והוא אשה בבתוליה יקח.
- לח להקריב תמידין בכל יום שני שנים ליום עולה תמיד.
- מ להקריב כהן גדול מנחה בכל יום שני זה קרבן אהרן ובניו.
- מא להוסיף קרבן אחר בכל שבת שני וביום השבת שני כבשים.
- מב להוסיף קרבן בכל ראש חדש וחדש שני ובראשי חודשיכם תקריבו וכו'.
- מג להוסיף קרבן בחג הפסח שני שבעת ימים תקריבו אשה לוי'.
- מד להקריב מנחת העומר ממחרת ראשון של פסח עם כבש אחד שני והבאתם את עמר ראשית קצירכם.
- מה להוסיף קרבן ביום עצרת שני וביום הבכורים וכו' והקרבתם עלה לריח וכו'.
- מו להביא שתי הלחם עם הקרבנות הקריבין בגלל הלחם ביום עצרת שני ממושבותיכם תביאו לחם תנופה והקרבתם על הלחם.

שנויי נוסחאות

כ"ה כמח"ס ונדפוסו ספרד וכו"ה כמח"ס. נשאר דפוסים נתיא. הפסח כ"ה כמח"ס ונדפוסו ספרד. נשאר דפוסים נתיא. נז. לאכול בשר

ל. בכל יום כ"ה כמח"ס ונדפוסו ספרד, וכו"ה כמח"ס. נשאר דפוסים נתיא. לז. להיות הכהנים לובשים כ"ה כמח"ס ונדפוסו ספרד [וע"י] להלן בחוק הטענות לפי עניני הטענות ונדפוסו ס' עבודה]. נשאר דפוסים להלביש הכהנים. לו. כשאר ישראל

מגן המצוות - פרטי הספרים

כא

ותענית תשעה באב וימים ועירובין. ויש לכל מצוה מאלו פירושי ודקדוקין. והכל יתבאר בחבור זה: כל אלו המצוות שנתחדשו חייבין אנו לקבלם ולשמרם שני לא תסור מכל הדבר וכו', ואינם תוספת על מצוות התורה. ועל מה הזהירה תורה לא תוסף ולא תגרע, שלא יהיה נביא רשאי לחדש דבר ולומר שהקב"ה צוהו במצוה זו להוסיפה למצוות התורה או לחסר אחת מאלו השש מאות ושלוש עשרה מצוות: אבל אם הוסיפו בית דין עם נביא שיהיה באותו הזמן מצוה דרך תקנה או דרך הוראה או דרך גזרה אין זו תוספת שהרי לא אמרו שהקב"ה צוה לעשות ערוב או לקרות המגלה בעונתה, ואילו אמרו כן היו מוסיפין על התורה: אלא כך אנו אומרין, שהנביאים עם בית דין תקנו וצוו לקרות המגלה בעונתה כדי להזכיר שבחיו של הקב"ה ותשועות שעשה לנו וזיה קרוב לשועינו, כדי לברכו ולהללו וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כיי אלהינו בכל קראנו אליו. ועל דרך זו היא כל מצוה ומצוה שהיא מדברי סופרים בין עשה בין לא העשה:

וראתי לחלק חיבור זה לארבעה עשר ספרים:

ספר תשיעי

אכלול בו מצוות שהם בקרבנות היחיד. וקראתי שם ספר זה ספר קרבנות:

ספר עשירי

אכלול בו מצוות שהן בטהרות וטמאות. וקראתי שם ספר זה ספר מותרה:

ספר אחד עשר

אכלול בו מצוות שבין אדם לחבירו ויש בהן חזק תחלה בממון או בגוף. וקראתי שם ספר זה ספר נזקים:

ספר שנים עשר

אכלול בו מצוות מכירה וקנייה. וקראתי שם ספר זה ספר קניין:

ספר שלשה עשר

אכלול בו מצוות שבין אדם לחבירו בשאר הדינין שאין בתחלתן חזק, כגון שומרים ובעלי חובות וטענות וכפירות. וקראתי שם ספר זה ספר משפטים:

ספר ארבעה עשר

אכלול בו מצוות שהן מסורין לסנהדרין כגון מיתות בית דין וקבלת עדות ודין המלך ומלחמותיו. וקראתי שם ספר זה ספר שופטים:

שנוי נוסחאות

ספר שני. וברכות כ"ה נכתבו. נוסחאות וברכות כהנים. ספר אחד עשר. נזקים כ"ה צוה כמ"י כלן וכלן צמלק המלות לפי ענין הסלכות. נכתבו כמ"י ונדפסו כלן ונס בויקין ועיי' בלקוט עני"ם. ספר שנים עשר. וקנייה כ"ה צוה כמ"י ונקלט דפו"י. נקטת כמ"י ובאכל דפוסים וקנין.

מקורות וצינונים

מקרא מגלה וזר הנזכר ע"י כ"ה י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט כ' וכו'. ותענית ח"ב ע"י מ"ט מעלות פ"ה ה"ה. וידיים ועירובין ע"י שנת י"ג. הייבין וכו' לא תסור. ע"י נכמות י"ג וזמנ כ"ב א' ולעיל בהקדמת (ד"ה) גם יתבאר מהם) וממילא פ"ה ה"ב וע"י נכמות פ"ה ה"ב. שני לא תסור דברים י"ג א'. ואינם תוספת וכו' ועל מה הזהירה וכו', ע"י ממילא פ"ה ה"ב. לא תוסף וכו', דברים י"ג א'. שלא יהיה נביא וכו', מגילת ב' ב'. ה"ל יסוה"ט דפ"ט. או דרך הוראה ע"י ה"ל טהורין כ"ד ה"ה. שהנביאים וכו' לקראת המגלה י"ט ה"ל מגילת ב' מי גוי דברים ד'.

ספר ראשון. אכלול בו וכו' עיקר דת משה ע"י ה"ל מעוזה פ"ה ה"ג. ספר המדע. ע"י נשי"ט פ"ה (סה) ל"י נכללו צמ"כ ר' דוד סג"ל. ספר שני. לחזכיר תמיד בשעה שאין וכו', ע"י נמנות מג ב'. ספר חמישי. נאמר ואבריל וכו' אשר הברלתי ס"ט קדושים.

ספר ראשון

אכלול בו כל המצוות שהן עיקר דת משה רבינו וצריך אדם לידע אותן תחלת הכל כגון ייחוד שמו ברוך הוא ואיסור עבודה זרה. וקראתי שם ספר זה ספר המדע:

ספר שני

אכלול בו המצוות שהן תדירות שנצטוינו בהם כדי לאהוב את המקום ולזכרו תמיד כגון קריית שמע ותפילה ותפילין וברכות. ומילה בכללן לפי שהיא אות בבשרינו לחזכור תמיד בשעה שאין שם לא תפילין ולא ציצית וכיוצא בהן. וקראתי שם ספר זה ספר אהבה:

ספר שלישי

אכלול בו המצוות שהם בזמנים ידועים כגון שבת ומועדות. וקראתי שם ספר זה ספר זמנים:

ספר רביעי

אכלול בו מצוות של בעילה כגון קידושין וגירושין וייבום וחליצה. וקראתי שם ספר זה ספר נשים:

ספר חמישי

אכלול בו מצוות של ביאות אסורות ומצוות של מאכלות אסורות. לפי שבשני עניינים האלו קדשנו המקום והבדילנו מן האומות, בעריות ובמאכלות אסורות. ובשניהם נאמר ואבריל אתכם מן העמים, אשר הברלתי אתכם מן העמים. וקראתי שם ספר זה ספר קדושה:

ספר ששי

אכלול בו מצוות שיתחייב בהם מי שאטר עצמו בדברים כגון שבועות ונדרים. וקראתי שם ספר זה ספר הפלאה:

ספר שביעי

אכלול בו מצוות שהם בזרע הארץ כגון שמיים ויובלות ומעשרות ותרומות ושאר מצוות הנגללים עמהן מענינים. וקראתי שם ספר זה ספר זרעים:

ספר שמיני

אכלול בו מצוות שהן בבגין מקדש וקרבנות צבור התמידין. וקראתי שם ספר זה ספר עבודה:

זהו הוא חילוק הלכות של חיבור זה לפי ענייני הספרים וחילוק המצוות לפי ענייני ההלכות:

ספר המדע

- הלכותיו המש זהו הוא סדרן
- הלכות יסודי התורה
- הלכות דעות
- הלכות תלמוד תורה
- הלכות ע"ז חזקות הגוים
- הלכות תשובה

הלכות יסודי התורה

- יש בכללן עשר מצוות
- שש מצוות עשה וארבע מצוות לא תעשה וזה הוא פרטן
- לדע שיש שם אלוה.
- שלא יעלה במחשבתו שיש שם אלוה זולתי יי.
- ליחודו.
- לאהבו.
- ליראתו ממנו.
- לקרש שמו.
- שלא לחלל את שמו.
- שלא לאבד דברים שנקרא שמו עליהן.
- לשמעו מן הנביא המדבר בשמו.
- שלא לנסחוחו.

הלכות דעות

- יש בכללן ארבע עשרה מצוות
- חמש מצוות עשה ושש מצוות לא תעשה וזה הוא פרטן
- להדמות בדרכיו.
- להדבק בידרעיו.
- לאהוב את רעים.
- לאהוב את הגוים.
- שלא לשנוא אויביו.
- להזכיר.
- שלא להבין פנים.
- שלא לענות אמילין.
- שלא להלך רכיל.
- שלא לנקום.
- שלא לצפור.

הלכות תלמוד תורה

- יש בכללן שתי מצוות עשה
- ראשונה לתלמוד תורה.
- שנייה לכבד מלמדיה וידרעיה.

שנויי בוסתאות

זהו חזק חילוק הלכות כיום במדינת ישראל ונקמה דמיון במלך דמקום חבור. ספר חובת הלבבות כתב הסופרים שיש טעם לומר שיש חילוק במצוות שיהינה נחלקות אחת לחברו כל משפטי מצוות נמי על סדר החלכות בעצרת שרי. חזק זהו דעתו של מקומם. ה"י ע"י. כא. בשם י"י. ממה דמיון ע"י. לו. שלא להדמות כיום מצב סמ"י. מלך סמ"י ודמקום לזהו. [ועי' פרטי המצוות עמ"ל ע"י].

מקורות וציגונים

ה"י ע"י. לו. שלא להדמות כיום לעובדי ע"י. לטעם מן המצוות למה נהו וסמ"י ע"י. כמ"י וחלוקה מ"י היה טעם לזהו כיום ל"י עמ"י.

הלכות עבודה זרה וחזקות הגוים

- יש בכללן אחת וחמשים מצוות
- ושתי מצוות עשה ותשע וארבעים מצוות לא תעשה וזה הוא פרטן
- שלא לפנות אחר ע"י.
- שלא להורו אחר הרחוק הלב וראיית העינים.
- שלא לגדף.
- שלא יעבור אותה כדרך עבודתה.
- שלא ישחוח לה.
- שלא לעשות פסל לעצמו.
- שלא לעשות פסל אפילו לאחרים.
- שלא לעשות צורת אפילו לנואי.
- שלא להריח אחרים אחרים.
- לשרוף עיר הנדחת.
- שלא לבנותה.
- שלא ליהנות מכל ממנה.
- שלא להסית יהודי לעברה.
- שלא לאהוב הממית.
- שלא לענוב שנאחו.
- שלא להצילו.
- שלא ללמד עליו זכות.
- שלא ימנע מללמד עליו חובה.
- שלא להתנבא בשמה.
- שלא לשמוע מן המנבא בשמה.
- שלא להתנבא בשקר ואפילו בשם יי.
- שלא לגור מהריגת נביא שקר.
- שלא לישבע בשם ע"י.
- שלא לעשות אוב.
- שלא לעשות ידעוני.
- שלא להעביר למוךך.
- שלא להקים מצבה.
- שלא להשתחוות על אבן משכית.
- שלא ליטע אשרה.
- לאבד ע"י וכל הנעשה בשבילה.
- שלא ליהנות בע"י ובכל משמיהו.
- שלא ליהנות בצפוניי נעבר.
- שלא לזרות ברית לעובדי ע"י.
- שלא לחזן עליהם.
- שלא ישבו בארצינו.
- שלא להדמות במנהגותם ובמלבושם.
- שלא לנהש.
- שלא לקסום.
- שלא לענון.
- שלא לחבור חבר.
- שלא לדרוש אל המתים.
- שלא לשאול באוב.
- שלא לשאול בידעוני.
- שלא לכשף.
- שלא להקיף פאת ראש.
- שלא להשחית פאת הזקן.
- שלא יערה איש עדי אשה.
- שלא תערה אשה עדי איש.
- שלא לבחוב קעקע.
- שלא להתגודד.
- שלא לעשות קרחה על מת.

הלכות תשובה

- מצוות עשה אחת והיא שישב החוטא מחטאו לפני יי ויתודה.
- נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה חמש ושבו
- שש עשרה מהן מצוות עשה
- ותשע וחמשים מצוות לא תעשה.

ספר אהבה

- הלכותיו שש זה הוא סדרן
- הלכות קרית שמע
- הלכות תפלה וברכת כהנים
- הלכות תפילין ומוזהה וספר תורה
- הלכות ציצית
- הלכות ברכות
- הלכות מילה

הלכות קרית שמע

- מצוות עשה אחת והיא לקרוא קרית שמע פעמים

הלכות תפלה וברכת כהנים

- יש בכללן שתי מצוות עשה
- אחת לעבוד את יי בתפלה בכל יום.
- שנייה לברך כהנים את ישראל בכל יום.

הלכות תפילין ומוזהה וספר תורה

- יש בכללן חמש מצוות עשה וזה הוא פרטן
- להיות תפילין על הראש.
- לקשרם על היד.
- לקבוע מצוות בפתחי השערים.
- לכתוב כל איש ספר תורה לעצמו.
- לכתוב המלך ספר שני לעצמו כדי שיהיה לו ע תורה.

הלכות ציצית

- מצוות עשה אחת והיא לעשות ציצית על בגדי הן

הלכות ברכות

- מצוות עשה אחת והיא לברך את שמו אחר אכ

הלכות מילה

- מצוות עשה אחת והיא למול את הנכרים ביום ה' נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה
- אחת עשרה מצוות עשה.

וטומאת קדשיו (י' קנט) ושבועת בטוי (י' סט) ושבועת העדות (מ"ע קעח). וזה כי מי שנטמא באב מאבות הטומאות כמו שהודענו בפתיחת סדר טהרות ונכנס למקדש בשגגה וזו היא טומאת מקדש, או אכל כשר קדש בשגגה וזו היא טומאת קדשיו, או נשבע שבועת בטוי ועבר עליה בשגגה, או נשבע לשקר שבועת העדות בין בשוגג בין במזיד, הנה הוא יקריב על אי זה מעשה שיעשה מאלו הקרבן הנקרא (ממני' שנוטו' ב' יד. כז: כט: ל. סוליוס ב. כמות ב. ט. י') קרבן עולה ויורד. והוא אמרו יתעלה (ויקרא ט) ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה וכו' או נפש אשר תגע בכל דבר טמא וכו' ונעלם ממנו והוא ידע ואשם או נפש כי תשבע לבטא בשפתים וכו' ונעלם ממנו וכו' והיה כי יאשם וכו' והביא את אשמו ואם לא תגיע ידו וכו' ואם לא תשיג ידו וכו'. ומפני זה הענין נקרא עולה ויורד. כי הוא לא יעמוד במין אחד אבל יובא מזה המין פעם אחת ומזה המין האחר פעם אחת לפי השגת יד החוטא שחייב להביא הקרבן. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת כרתות גם כן ובמסכת שבועות:

והמצוה הע"י היא שצונו להתודות על החטאים והעונות שחטאנו לפני האל יתעלה ולאמר אותם עם התשובה. וזה הוא הודוי. וכונתו שיאמר אבא השם חטאתי עויתי פשעתי ועשיתי כך וכך. ויארץ המאמר ויבקש המחילה בזה הענין לפי צחות לשונו. ודע שאפילו החטאים שחייבים עליהם אלו המינים מן הקרבנות הנזכרים (פ' מט"ט) שאמר יתעלה שמי שהקריבם נתכפר לו הנה לא יספיק לו עם הקרבנות בלתי הודוי. והוא אמרו ית' (מט"ט) דבר אל בני ישראל איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעול מעל בי"י ואשמה הנפש והיא והתודו את חטאתם אשר עשו. ולשון מכלתא בפירוש זה הפסוק לפי שנאמר והתודה אשר חטא יתודה על חטא אשר חטא, עליה על החטאת כשהיא קיימת לא משגשגת, אין במשמע שיתודה היחיד אלא על ביאת המקדש — שזה הכתוב כלומר אמרו ית' והתודה אשר חטא עליה אמנם בא בפרשת ויקרא (ט) במטמא מקדש וקדשיו ומה שזכר עמו ממה שבארנו ונאמר שם במכילתא שאנחנו לא נלמד מזה הכתוב אלא חיוב הודוי למטמא מקדש — מנין אתה מרבה שאר כל המצות תלמוד לומר דבר אל בני ישראל והתודו, ומנין אף מיתות וכתות אמר חטאתם, כל חטאתם לרבות מצות לא תעשה, כי יעשו לרבות מצות עשה. ושם נאמר גם כן מכל חטאת האדם ממה שבינו לבין חבירו על הגנבות ועל הגולות ועל לשון הרע, למעול מעל לרבות הנשבע בשם לשקר והמקלל, ואשמה לרבות כל חייבי מיתות שיתודו, יכול אף הנהרגין על פי זוממין לא אמרתי אלא ואשמה

א

6

הנפש היא. ר"ל שהוא אינו חייב להתודות כשידע שאין לו חטא אבל הודע עליו שקר. הנה כבר התבאר לך כי על כל מיני העונות הגדולים והקטנים ואפילו מצות עשה חייבים להתודות עליהם. ובעבור שבא זה הצווי שהוא והתודו עם חיוב הקרבן, שהיה עולה במחשבה שאין הודוי לכדו מצוה בפני עצמה אבל הוא מן הדברים הנגררים אחר הקרבן, הוצרכו שיבארו זה במכילתא בזה הלשון יכול בזמן שהם מביאין מתודין ומנין אף בזמן שאין מביאין תלמוד לומר דבר אל בני ישראל והתודו ועדיין אין משמע ודוי אלא בארץ מנין אף בגלות תלמוד לומר והתודו את עונם זאת עון אבותם וכן דניאל אומר לך י"י הצדקה ולנו בשת הפנים. הנה התבאר לך מכל מה שזכרנוהו שהודוי מצוה בפני עצמה וחובה לחוטא על אי זה חטא שחטא ובין בארץ ובין בחוצה לארץ בין הביא קרבן בין לא הביא קרבן הוא חייב להתודות כמו שאמר יתעלה והתודו את חטאתם אשר עשו. ולשון ספרא גם כן (פ"ח פ"ט ד') והתודה זה וידוי דברים. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק אחרון מיומא (פ"ו: פ"ז):

והמצוה הע"י היא שצונו שיקריב קרבן כל איש זב כשנתרפא מזוהו והקרבן הזה הוא שתי תורים או שני בני יונה אחד חטאת ואחד עולה וזה הוא קרבן הזב. והוא מחוסר כפרה עד שיקריבהו. והוא אמרו יתעלה (מ"ט טו) וכי יטוה הזב מזוהו וביום השמיני יקח לו שתי תורים וכו'.

והמצוה הע"י היא שצונו שתקריב קרבן כל אשה זבה כשנתרפאה מזוהה והקרבן הזה הוא שתי תורים או שני בני יונה. וזה הוא קרבן זבה. והיא מחוסרת כפרה עד שתביאהו. ואולי מקשה יקשה עלי ויאמר אחר שקרבן הזב הוא כקרבן הזבה למה לא תמנה מין הקרבן יתחייב בו כל מי שיתחייב כמו שעשית בקרבן חטאת וקרבן אשם ודאי וקרבן אשם תלוי וקרבן עולה ויורד שמגית (פ' מט"ט) כל אחד בפני עצמה מצוה אחת בלבד ולא חששת לרבות העונות שחייבין על כל עון מהם הקרבן ההוא כן הנה היה ראוי לך שלא תחוש לרבות האישים שיתחייב כל אחד מהם קרבן העון, ידע המקשה ההוא שקרבן זב וזבה אינו על חטאים אבל הוא קרבן שחובה לעשותו על ענין מן הענינים. ואילו היו עניני הזיבות באנשים ונשים דבר אחד, כמו שהוא בשם ששם זה זב ושם זאת זבה, אז היה ראוי למנותם אחד, אבל אין הענין כן, כי הגרת הורע מן האשה הנה היא לא תהיה זבה והגרת דם מן האשה תחייבה הקרבן ואם יגר הדם מן האיש אינו חייב דבר. ומלת זיבות אמנם ענינה ההגרה ואין

כל הגרה דב מטמא בלובן מצורע ומצו בכרתות (ח) והיולדת והמ בשנים וימנו זיבת האיש הוא אמרו (ט) תקח לה שת והמצוה קרבן והוא כ לחטאת. ואם בני יונה אח כן מחוסרת יתעלה (ר"פ) תביא כבש ב והמצוה קרבן כשנרפא ואשם ולוג ש ושתי תורים לחטאת. וזה ו הוא אמרו י שני כבשים יאמר אומר ל מצוה אחת א חסור כפרה וי וזיה ראוי שו תשלם טהרת ומצורע עד שו במקוה מצוה ואינן חושש י לה שתמנה קר למין טומאתו. אם היה קרבן עד שחייב אותו הודי בראשון. הוי עקבית אינו חייב כראמינו הודי בזה עכשו ר' נתן סב ולא תקנתא הוא וראשון הוא ולא התשלומין אינו עני דאם הודי בראשון שאומר שני תשלום שאומר שני תקנתא דאין ר' נתן ור' א כשאמרת ורבי או ואינו לא תשלומי

שעשהו בשוגג בין שזרע לו ספינקא בין שלא זרע לו ספינקא ואלו
 סן קלות עשה ולא העשה אלו סן תמורות כרימות ומימות ציה דין.
 ומיריין (א) דלתיבא דרבי אפילו לא עשה תשובה עשיר המשתלח
 מכפר אבל אליבא דרבנן דוקא בשעשה תשובה עשיר המשתלח מכפר
 אבל אם לא עשה תשובה אין מכפר.
 וידוע [אמאי כו. וי"ט דלן הלכה כרבי מחביריו ולכן כמד רבינו רוחא שצעה תשובה: ומה שכתב אבל אם לא עשה תשובה אין השעיר מכפר לו אלא על הקלות ק"ל דהתם ממעט דלרבנן אפילו עבר אעשה אם לא עשה תשובה אין השעיר מכפר ולרבי אפילו על התמורה מכפר בלא תשובה חוץ משוקק עול ומגלה פנים כרימות כרימות ורבינו שצער ורבינו שיון: ומה הן יהודה שכתבתי דלמורות היו כרימות תעשה וצפרק כפרס דיומא (פ: ט:). מלא אלו סן קלות עשה ולא תעשה חוץ מלא תשא. וף על גב דדמי ההם וחוקי דכל לא תעשה שלא יתקן לעשה בתמורות ובי קאמר חוץ מלא תשא וכל דדמי ליה. הו אסקינא מנאי היא וכו' דרבי יהודה אמר בשבועות פ"ר קמא (י:). לתמורות היינו כרימות ומימות ציה דין ולא הזכיר לא תעשה שלא יתקן לעשה אלא תעשה ליה דכל לא תעשה הוי בכלל קלות, ולא קיימא לן כהם ממתיקין דיומא דקדורא ללא תעשה שלא יתקן לעשה תמורות

עבירות שבתורה הקלות והחמורות. בין שעבר בודון בין שעבר בשוגג בין שהודע לו בין שלא הודע לו, הכל מתכפר בשעיר המשתלח. והוא שעשה תשובה, אבל אם לא עשה תשובה אין השעיר מכפר לו אלא על הקלות: ומה הן הקלות ומה הן התמורות. התמורות הן העבירות שחייבין עליהן מיתות בית דין או כרת. ושבועת שוא ושקר אע"פ שאין בה כרת הרי היא מן התמורות. ושאר מצוות לא תעשה ומצוות עשה שאין בהן כרת הן הקלות: (ג) בזמן שאין בית המקדש קיים ואין לנו מזבח כפרה אין שם אלא תשובה. התשובה מכפרת על כל העבירות. ואפילו רשע כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירין לו שם רשעו שני ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו. ועצמו של יום הכפורים מכפר לשבים שני כי ביום הזה יכפר עליכם:

לעשותו אלתיבא דלפניה הוא דקאמר אלו סן קלות ואלו סן תמורות ולא מפליג בין יתקן לעשה ללא יתקן. ואם חלמך גם לא מפליג התם בין שאר לאוין ללא תשא ולמה כמד רבינו שיש חילוק ביניהם, יך לומר דמלא תשא ליתא הכהם מהם דכוין דתיבא ללא תעשה שלא יתקן לעשה דקובא יניחו אם אימא ליתנהו בכלל קלות הוה ליה לפרוסי. ומדע לרבי יהודה לא תשא בכלל תמורות היא דלי לא תימא הכי רבי יהודה דלא כמאן דלי כהם ממתיקין דיומא כל לא תעשה שלא יתקן לעשה בכלל תמורות היא ולי כליקך תשא הוה לא תשא בכלל תמורות היא אלא ודאי כדלמאן:
 ג בזמן שאין בית המקדש קיים התשובה מכפרת. כלומר דרך וכו' וכמו שצ"ח הוה ו"ל נסמון: ומ"ט אפילו רשע כל ימיו וכו'. פרקא קמא דקידושין (מ:). גרימא דרשב"י ופרקא קמא דרשב"י השנה (סה"י"ף דף ט:). ועצמו של יום הכפורים מכפר וכו'. משנה ט' בפרס. דיומא (פ:). מיתה יום הכפורים מכפרים עם התשובה, ובגמרא יומא דלא כרבי דלמך בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יום הכפורים מכפר, ואע"ג דדמי ההם ואמר אפילו תימא רבך, מכל מקום רבנן פליגי עליה כדמשמע צפ"ק דשבועות (א:). ולא ק"ל כרבי יוסף וכו' וי"ט לן כמד רבינו ועצמו של יום הכפורים מכפר לשבים לומר אבל לא לשאינם שנים:

מקורות וצינונים
 בורין ולא תהונו דלם המרו חן השעיר פומרו מנחה או מלכות (קרי"ט). בין שהודע וכו'. ע"י ה"ל שגגות פ"ה"ל. אלא על הקלות יתקמי יומא עם ותשעת פ"ה ה"ו ושבעת פ"ה שוא ושקר וכו' התמורות ה"ל שגגות פ"ה ה"ב: ד"ג. בזמן וכו' אלא תשובה מר"ט וי"ט ע"י (שג"ט). ע"י ויק"ל פ"ה ג. פיה"ט ה"ל, וכן חילוק הרשב"א והרמב"ם [שבעות פ"ה ה"ב:]. בין וכו' הניח לה"י. אפי' רשע כל ימיו וכו'. מתקמא קידושין פ"ה פ"ה לקמן פ"ה פ"ה וכו'. ה"ל. שני ורשעת יתקמא ג' י"י. וצבור של יוד"ב ע"י ה"ל שגגות פ"ה ה"ב ע"י ה"ל שגגות פ"ה ה"ב וכו'. ירושלמי סוף יומא ו"י כתיבאו או כתיבאו וע"י התוספתא דשעיר מכפר ע"י וכו"י משתמאן, וע"י שגגות ג' א וכו"י ע"י וכו"י וכו'. ע"י ס' הויתוך ו"י קמא בתמולא ע"י ה"ל. מכפר לשבים כרימות ע"י שגגות פ"ה ה"ב וכו' וכו' כ"י לביא המלמיטס כדמחמא, וכו' וכו' ק"י חר. שני כי ביום פ' חתי ק' ל' מ"י"ט ע"י:

לחם משנה

לעולם דהקוספא הראשונה לא הוי אלא כרימות ומימות [ד"ז]. וא"ת מי הזקיף לרבינו לפרש כן בדברי הגמרא. וי"ל דלדא למעט במתולת טבין רבי נרנן וכוין לרבי מכפר אפילו אכרימות יד לו לומר שכלבין דעל הכרימות אינו מכפר אבל על הקלות מכפר. ועוד דעמיה דרבנן הוה טמא דהכרי מכוון לרבינו א"ל. כלומר דהי ע"י פורק על ומלא פנים וכו' כריית מיתה מכפרת אבל בשאר דומיא דהקן מיתה מכפרת אבל יוה"כ לא, וכוין טקן לא' דייקין דיוקא דקרא אלא בשארית דומיא דהקן שחם כרימות ומימות צ"ל אבל לא הקלות דודאי. כגלות אפילו יוה"כ מכפר. זה נראה טעמו על רבינו: בין שעבר בשוגג וכו'. פ"ד ש"י ו"ל בגמרא (י:). דלכא לפרוסי הוא שוגג אלא בשחם חלוי דתשקם ודאי אין יוה"כ מכפר. ורבינו סתם וכמד לטון המעשה:
 ג-ד בזמן שאין ביהמ"ק קיים וכו'. אלו סן ד' חלוקי כפרה שהזכירו צפ"י יוה"כ (דף טו) עבר על עשה ועב אינו ו' משם עד שמתכפר עבר על לא תעשה תשובה [תולא] ויוה"כ וכו'. עבר על כרימות ומימות צ"ל תשובה ויוה"כ חלוקי ויסקין ממקדן וכו' אבל מי שיש לו חילול השם וכו'. והוקסע לו לרבינו דהא בשעשה תשובה וכו' אין קאמר המשתלח מכפר על הקלות ועל התמורות כשעשה תשובה וכו' אין קאמר הכא עבר על כרימות ומימות צ"ל לרבי תשובה ויוה"כ לתלות ויסקין למקדן. וכן על הקלות למה לי תשובה צ"ל (הכפורים) לבד כגי, אבל חייך דהכא אריי בזמן שאין צ"ל המקדש קיים דלכא עשיר המשתלח ולכן אינו מכפר ורבינו כל הני. וא"ת הו אמרו במתניתין שם צפרק יוה"כ (פ:). תשובה מכפרת על עבירות קלות על עשה ועל ל"ת, וא"כ אין קאמר לרבי תשובה ויוה"כ ל"ת, כבר היראו התוספות בשבועות פרק' קמא (י: ד"ה טו) דלמכפרת דמתניתין אינה מחילה גמורה אלא שמקלן לו מן הדין. וא"ת הו לרבנן דפליגי עליה דרבי צפרק' קמא דשבועות (י:). משמע דר"ל דמיתה בלא תשובה מכפרת על כל העבירות חוץ משוקק עול ומפר ציה ומגלה פנים דרבי מיתה ותשובה ולכן משמע דמתילת השם בענין ארבעה דברים שהם תשובה ויוה"כ ויסקין למקדן ומיתה גמורה וא"כ נראה דהוה דלא כרבנן דלדידהו משמע דכל כרימות ומימות צ"ל [ד"ז] מיתה עם התשובה כגי אפילו חילול השם מלדא חלקו. ועוד קשה על רבינו למה לא הזכיר כלל מקצת רבנן דנבולתו עבירות כגי מיתה חוץ משלם. ודוקא לומר דרבי אלעזר צן עוריה דקאמר ארבעה חלוקי כפרה פליג על רבנן ורבינו טקא טותיה. ונראה לומר דרבינו מפרש דמאי דקאמרי רבנן מיתה ממקדן כלל עבירות חוץ משלם

היינו דלא תכרת הכנס לעולם אלא ביסורין שצ"ח לה אחר כך יזכה לעוה"כ וכמו שכתבו התוספות (ע"י ד"ט שגגות), וכן מה שכתב רבינו שלם דמיתה ומשום ממקדן י"ל דלא תכרת הכנס אלא ביסורין שצ"ח לה אחר המות מוכה לעוה"כ, וזהו לא פליגי רבנן כלל על (רבי מתיא בן מרס) [ר"ב"ע] דרבנן קאמרי דיש לו חלק לעוה"כ אבל לעולם לרבי אחר המות עונש למקדן העונות, (ורבי מתיא בן מרס) [ור"ב"ע] קאמר כד' שתייה מחילה גמורה וכפרה מכל וכל, ולהכי קאמר וכל עבירות כד' שתייה תשובה ויוה"כ ויסקין ממקדן כפרה גמורה חוץ מחילול השם שהיא מומר ורבי צ"ל שתייה הארבעה דברים לכפרו כפרה גמורה שהם תשובה ויוה"כ ויסקין ומיתה, אבל לעולם דלתיבא לו חלק לעוה"כ בשבועות ומיתה כגי לכל העבירות. והתם רבינו אינו צריך להזכיר כלל מקצת רבנן דפורק עול שהוה כופר צעיקר ומגלה פנים שצורה דכבר הזכיר לקמן צפרק שלטי (ה"י וי"ט) דאין להם חלק לעוה"כ וזהו הכרת מברת שאמרו רבנן וצמימה ומשונה כגי להיוח לו חלק לעוה"כ גם זה הזכירו כבר רבינו ו"ל (ע"י) שגמון הפרק כמד ב"ה"א שכל אחד מחלו אין לו חלק לעוה"כ. אבל דהוי נראה לי דקובר רבינו שכל חלו שאוביו הוא מצני העוה"כ. אבל דהוי נראה לי דקובר רבינו שכל חלו שאוביו צפ"ג באסיקורוסים ותוספתים ומתילוי הרבים וכל ההאר דודאי אפילו שמתו תשובה אין מתכפרת להם כפרה גמורה ומפני זה כמד י"ל מן חלק לעולם הלא, כלומר י"ל לו חלק אבל אינה מתכפרת לו כפרה גמורה אלא צריך עונש למקדן העונות, דודאי בכל הני שאוביו שם אימא בזה חילול השם דלעו כל כופר תמורה ופסקירות וכל הני לית בהו חילול השם ומי גריעו מהאי ח"ה שהוכר צפרק יוה"כ שאמ' שם (טו). היכי דמי חילול השם אמר רב כגון אמא דשקילנא צפרא ולא היצנא דמי לחלמא וכו', אלא ודאי צריך עונש אחר המות למקדן העונות. ומפר ציה כמד הזכירו רבינו שאין לו חלק לעולם הלא כגון חלכות מילה שכתב שם ו"ל (ה"א) דישלח המפר ציהו של אברהם אבינו אין לו חלק לעוה"כ. וא"כ עלו דברי רבינו כהוון דרבנן ור"ב"ע כי הדיני יניחו ולא פליגי:

משנה למלך

פ"א ג ועצמו של יום הכפורים מכפר כו'. (א"ה עין דברי הרב המחבר פ"ה מה' שגגות דין ט' הלוכות מהגמרא דלון יוה"כ מכפר על הני שיעור יע"ש):

מגדל עז

אבל אם לא עשה תשובה עד הן הקלות. פרק במלא דיומא (פ:). דיומא (ה"ט). וכוף פ"ר קמא דקידושין (מ:). ועצמו של יום הכפורים ט' עד יכפר עליכם. פ"ה דמיתות (י:).

הגור"מ

ה"ה. יוה"כ מכפר לשבים. למכפר חף עשוי חף בלא עשיר ועין מוח' דשגגות י"ג ב' מ"ה ועבר בשם התוספתא וכו' ביזשולמי סוף יומא וע"י באריכות: (א"ח) פ"י מרו ס"ק ט"ה.

מקורות וציטוטים

ח"י. ביצור וכו' שימ"ט
ויחל פ"ה מ"ו ע"ג. וכו'
אמרי"ל הל"ב. ממזר ה'
האמר שובו יימנה
פ"ה. על מצות ל"ח
כ"ב. על מצות ל"ח
ממעט ח"ף הימק לעשה
(מנ"ח מ' שפד). נאמר כי
ביום פ' אחי טו ל עבר
על כריתות ומיתות ב"ד
ביום פ' אחי טו ל עבר
ע"י פיה"ט עט דל"תי
נמוז וכו' חספספא ימ"ח
פ"ה. ויטורין וכו'
דמורין כח"י ציטולמי
[קוף ויחל] תפוסה ויח"י
מספרין מלה ויטורין
מכפרין מלה (מט ח"ט).
ולעולם וכו'. ע"י ציטור
כ"י. הממטה נאמר ופקדתי
תהלים טו ל. בעת שעבר
ע"י אבות דר"י פל"ע א'
[תפלתו] דר"א פ' ויחל
הכניס ע' [קוף]. המחלל
את השם ע"י יתו"ח פ"ה
ה"ד ג"ה וס"ה ל"ח טו.
ומיתה מכפרת ע"י
פיה"ט אבות פ"ג מ"ד.
שני ונגלה יעשה טו יי:

פרק שני א אי זו היא תשובה
גמורה וכו'. נפרק במ"ח
דיומא (טו): מילול' דרב יהודה:
אפילו עבר כל ימיו וכו'. כצר נחמתי
נפרק שקדים זה (ה"ה) דל"מא ע"כ
דקדושתן (טו). חלל הא דקדמא אפילו
ביום מיתתו שנאמר עד אשר לא
תחשך השמש וכו'

מכפר. ובאלו נאמר כי ביום
לפני י"י תטהרו: עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויום הכפורים תולין ויטורין הבאין עליו גומרין לו הכפרה, ולעולם אין מתכפר לו כפרה גמורה עד שיבואו עליו יסורין. ובאלו נאמר ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם: במה דברים אמורים בשלא חלל את השם בעת שעבר. אבל המחלל את השם, אע"פ שעשה תשובה והגיע יום הכפורים והוא עומד בתשובתו ובאו עליו יסורין, אינו מתכפר לו כפרה גמורה עד שימות, אלא תשובה ויום הכפורים ויטורין שלשתן תולין ומיתה מכפרת. שני ונגלה באוני י"י צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון:

פרק שני

א איזו היא תשובה גמורה. זה שבא לידו דבר שעבר בו ואפשר בידו לעשות ופירש ולא עשה מפני התשובה, לא מיראה ולא מכשולו כח. כיצד. הרי שבא על אשה בעבירה ולאחר זמן נתייחד עמה והוא עומד באהבתו בה ובכוח גופו ובמדינה שעבר בה ופירש ולא עבר זה הוא בעל תשובה גמורה. הוא שלמה אומר וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבואו ימי הרעה והגיגו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ: ואם לא שב אלא בימי זקנותו ובעת שאי אפשר לו לעשות מה שהיה עושה, אף על פי שאינה תשובה מעולה, מועלת היא לו ובעל תשובה הוא. אפילו עבר כל ימיו ועשה תשובה ביום [א] מיתתו ומת בתשובתו כל עונותיו נמחלין. שני עד אשר לא תחשך השמש והאור והירח והכוכבים ושבו העבים אחר הגשם, שהוא יום המיתה. מכלל שאם זכר בוראו ושם קודם שימות נסלח לו: [ב] ומה היא התשובה. הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסיירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד, שני יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו: וכן יתנחם על שעבר, שני כי אחרי שובי נחמתי ואחרי הודעי ספקתי על ירך. ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, שני ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו אשר בכך ירוחם יתום. וצריך להתודות בשפתיו ולומר עניינות אלו שגמר בלבו: [ג] כל המתודה בדברים ולא גמר בלבו לעזוב הרי זה דומה לטובל ושרץ בידו, שאין הטבילה מועלת עד שישליך השרץ, וכן הוא אומר ומודה ועזוב

לחם משנה

פ"ב א איזו היא תשובה גמורה זה שבא בידו דבר שעבר בו ואפשר בידו לעשותו ופירש ולא עשה מפני התשובה לא מיראה ולא מכשולו כח זהו בעל תשובה גמורה וכו'. נפרק יו"ח (דף טו) אמרו היכי דמי בעל תשובה אמר רב יהודה כגון שנחם לידו דבר עבירה פעם ראשונה ותיגל ויפול ממנה מחוי רב יהודה בלאזה אשה בלבו תקום בלבו פרק. והטעם פל"ה ז"ל ממון שדומה מכל וכל לזמן שנכסל בו כצר יצרו ממגבר עליו ואומר לו ראה פלונית ואחור מקום [ואחור פרק] הוא קום עשה מה שעשית כבר ע"כ. ורבינו לא כהן פעם ראשונה ותיגל, ונראה שלא היה נגרסו אלא כגון שנחם לידו דבר עבירה וסירט מחוי רב יהודה בלאזה אשה בלבו פרק וכו', וכן גורם ה"ר"ף בלבו. ונראה פרק היינו צנו גופו כלומר נמון הכמרות: ב ומה היא התשובה שיעזוב החוטא וכו' ויעיד עליו יודע כל תעלומות וכו'. ואל"ס אין הקב"ה יעיד עליו כן וכי לא נאסרה

מקורות וציטוטים

לח"ה. וכי לא נאסרה הבחירה וכו'. ע"י לקמן פ"ה ה"ה עמ"ן ידועה הבורא קומת הבחירה:
ה"ג. לטובל ושרץ בידו ע"י עמ"ט ל"י פ"ה ח"ה יא ותיגל המערה למחיי עמ"ט 191. וכה"א ומודה מנא לה כה.
כט"ה. ומתודה ואינו חוזר בה ע"י ר"ף יומא פ"ה ע"ג ומתודה וחוזר טו [היינו עמוד לעולם] וע"י מחיי מענת טו א.

מגדל עין
ד. אע"פ שהתשובה עד סוף הטק. פרק במ"ח דיומא (טו):
פ"ב א. איזו היא עד בעל תשובה הוא. ע"י במ"ח דיומא (טו): ופרק קמח דע"י (ע):
א-ב. אפילו עבר עד שגמרו [בלבו]. פרק במ"ח דיומא ומסקה טמ
פרק שולח (קמג). וצמנה מקומות נאמר וצירושלמי ונחמספא:
ג. כל המתודה בדברים עד ירוחם. פרק קמח דע"י (טו):

9

ca

b

c

